

วัฒนธรรมการรับประทานอาหารของชนเผ่า อิสลามในจีน : ชนเผ่าหุย EATING CUSTOMS OF MUSLIM PEOPLES IN CHINA : THE HUI ETHNIC GROUP

เกตมาตุ ดวงมณี*

“อาหาร” เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นชนชาติใด นับถือศาสนาไหน ล้วนจำเป็นต้องอาศัยสิ่งนี้ในการประทั้งชีวิตด้วยกันทั้งนั้น ชนเผ่าหุย เป็นหนึ่งในชนเผ่าจาก 54 ชนเผ่าของประเทศจีนก็เช่นกัน คนส่วนใหญ่ของชนเผ่านี้อาศัยอยู่ทางตอนเหนือและตอนใต้ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นชนเผ่าเดียวที่นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้เขียนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และได้ทำงานอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ดังนั้นจึงได้มีโอกาสคลุกคลีกับผู้คนหลากหลายสัญชาติไม่ว่าจะเป็นไทย จีน หรืออิสลาม การศึกษาถึงวัฒนธรรมอาหารของชนเผ่าอิสลามในประเทศจีนจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่น้อยสำหรับคนไทยนับถือศาสนาอิสลามหรือแม้แต่คนไทยพุทธเองก็ตาม ผู้เขียนเน้นศึกษาในเรื่องที่มาของความเชื่อในการรับประทานอาหารของชนเผ่าหุย และข้อถือสาหรือข้อห้ามในการรับประทานอาหารดังรายละเอียดต่อไปนี้

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่มาและความเชื่อในการรับประทานอาหารของชนเผ่าหุย

คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าประเพณีการรับประทานอาหารของชนเผ่าหุยที่เกิดขึ้นนั้นได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาอิสลาม แต่ความจริงแล้วการกล่าวเช่นนั้นไม่ถูกต้องเสียทีเดียวนัก เพราะศาสนาอิสลามไม่ได้มีข้อกำหนดให้กินสัตว์ปีกที่มีกระเพาะอาหาร สัตว์สี่เท้าประเภทเคี้ยวเอื้อง หรือกินสัตว์น้ำประเภทมีเกล็ดไว้แต่อย่างใด ทั้งยังไม่มีข้อกำหนดเรื่องให้กินกระต่ายป่า

ความเชื่อในเรื่องการรับประทานอาหารชนเผ่าหุยเกี่ยวเนื่องมาจากประวัติความเป็นมาดั้งเดิมของชนเผ่าหุย นั่นคือในราวสมัยราชวงศ์ถัง บรรพบุรุษของชนเผ่าหุยได้เดินทางมาถึงประเทศจีน เป็นกลุ่มชนหลายเชื้อชาติที่ประกอบด้วยชนชาวเปอร์เซีย ชนกลุ่มน้อยจากแถบเอเชียกลาง เอเชียตะวันตก และชาวยิวเป็นต้น ตามบันทึกประวัติศาสตร์จะเรียกพวกนี้ว่า “ชนนอกด่านดินแดนตะวันตก” สมัยนั้นศาสนาอิสลามยังไม่ได้ถือกำเนิดขึ้น และชนนอกด่านเหล่านั้นก็นับถือศาสนาหรือลัทธิต่างกันเช่นศาสนาฮินดู ลัทธิบูชาไฟ นิกาย Nestorians ในศาสนาคริสต์ เป็นต้น ศาสนาหรือลัทธิเหล่านั้นนอกจากศาสนาฮินดูซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยชาวยิวเองแล้ว ล้วนถือกำเนิดในเปอร์เซียทั้งสิ้น และมีที่มั่งซึ่งมีความสัมพันธ์ไม่น้อยกับศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามที่ถือกำเนิดขึ้นภายหลัง

ชนเผ่าเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนแถบเอเชียกลางและตะวันตกมีความเชื่อเกี่ยวกับการกินที่คล้ายคลึงกันมาตั้งแต่โบราณ ดังจะเห็นว่าลักษณะการกินอาหารของพวกชาวยิวก็ไม่แตกต่างอะไรจากชาวยุโรป เช่น เห็นว่าหมูเป็นสัตว์ที่สกปรก ดังมีบันทึกในตำนานของเฮโรโดตัสว่า “ในสายตาของชาวอียิปต์ หมูเป็นสัตว์ที่สกปรกชนิดหนึ่ง หากมีชาวอียิปต์ผู้ใดไปแตะหมูเข้าโดยเจตนาหรือไม่ได้เจตนาเข้า เขาจะต้องวิ่งไปแม่น้ำและกระโดดลงน้ำทั้งเสื้อผ้าทันที ต่อมาถึงแม้คนเลี้ยงหมูจะเป็นคนพื้นเมืองชาวอียิปต์เองก็ไม่ยินยอมยกลูกสาวตนหรือเลือกคนเลี้ยงหมูมาแต่งงานด้วย คนเลี้ยงหมูจึงต้องเลือกคนเลี้ยงหมูด้วยกันเอง” จะเห็นได้ว่าการที่ชนเผ่าหุยไม่รับประทานหมูนั้นไม่ได้เกิดจากศาสนาอิสลามโดยตรง และก็ไม่ได้มีแต่ศาสนาอิสลามเท่านั้นที่มีข้อห้ามเช่นนี้

ข้อถือสาหรือข้อห้ามในการรับประทานอาหาร

ในด้านการรับประทานอาหาร ชนเผ่าหุยหรืออิสลามมีข้อห้ามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่าที่สำคัญคือ ห้ามมิให้รับประทานอาหารบางประเภท เช่นอาหารที่ปรุงขึ้นจากสัตว์ปีก สัตว์สี่เท้า และสัตว์น้ำที่มีนิสยดุร้าย มีพฤติกรรมแปลกประหลาด สกปรกไม่สะอาด และมีรูปลักษณะที่แปลกประหลาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนจัดอยู่ในอาหารต้องห้ามทั้งสิ้น

ประเภทสัตว์ปีก สัตว์ที่สามารถนำมารับประทานได้จะต้องเป็นสัตว์กินพืชเป็นอาหาร มีอุจจาระอาหาร มีปากเหมือนไก่ เช่น ไก่, เป็ด, ห่าน, นกกระทา, นกพิราบ, นกกระจอก,

ห่านป่า เป็นต้น ส่วนประเภทที่มีปากคล้ายเหยี่ยว กินเนื้อเป็นอาหาร ก็จัดอยู่ในส่วนที่ห้ามรับประทาน เช่น เหยี่ยว, นกเค้าแมว, อีกา, อีแร้ง เป็นต้น

ประเภทสัตว์สี่เท้า สัตว์ประเภทที่เคี้ยวเอื้อง เหยมี 4 กีบ หรือกีบเท้าแบ่งเป็นสองส่วน มีอุ้งนิ้วยึดติด ล้วนสามารถนำมารับประทานได้ เช่น แพะ, แกะ, อูฐ, กวางและสมัน เป็นต้น นอกจากนั้นก็เป็นสัตว์ที่ถือว่าห้ามรับประทานได้แก่ หมู, หมา, แมว, เสือ, สิงโต, ม้า, หู, งู, ลิง, แพนด้า และช้าง เป็นต้น

ประเภทสัตว์น้ำ หากเป็นประเภทที่ได้ท้องมีครีบ ลำตัวมีเกล็ด มีก้าง มีหัว มีหาง เช่น ปลาเกล็ดเงิน, เฉาก๊วย, ปลาเหลือง, ปลาหางยาว เป็นต้น ล้วนสามารถนำมารับประทานได้ ส่วนที่ห้ามรับประทาน ได้แก่ ปลาวาฬ, ปลาโลมา, เต่า, กบ และแมวน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว สัตว์ที่มีลักษณะคล้ายปลาแต่ไม่ใช่ปลาหรือที่มีชื่อเป็นปลาแต่ไม่ใช่ปลา ก็จัดอยู่ในประเภทต้องห้ามเหมือนกัน

กล่าวโดยสรุป หากเป็นสัตว์ที่บินอยู่บนท้องฟ้า ชนเผ่าหุยจะไม่รับประทานประเภทที่ไม่มีอุ้งกระเพาะอาหาร ส่วนสัตว์ที่อาศัยอยู่บนพื้นจะไม่รับประทานประเภทที่ไม่เคี้ยวเอื้อง และสำหรับสัตว์น้ำจะไม่รับประทานประเภทที่ไม่มีเกล็ดนั่นเอง

นอกจากนั้นชนเผ่าหุยจะไม่รับประทานกระต่ายบ้านแต่จะรับประทานกระต่ายป่า เท่านั้นว่าเนื่องจากกระต่ายบ้านมีระยะเวลาที่บ่งบอกถึงวงจรชีวิตตลอดออกมาคือหนึ่งเดือน และแม่กระต่ายบ้านหากอยู่ในสภาพปกติ แต่ละเดือนก็จะมีประจำเดือนและขยายพันธุ์ได้ ซึ่งก็หมายความว่าในหนึ่งรอบปี แม่กระต่ายบ้านสามารถแพร่พันธุ์ได้มากกว่าสิบครั้งทีเดียว

สัตว์ที่รับประทานได้อย่างวัวและแพะนั้น ส่วนที่เป็นอวัยวะสืบพันธุ์ เลือด หู ตับอ่อน กระเพาะปัสสาวะ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในและนอกร่างกายของสัตว์ดังกล่าวจะไม่นิยมนำมารับประทาน เนื่องจากเป็นแหล่งหมักหมมและสกปรก ดังนั้นชาวเผ่าหุยที่ประกอบอาชีพค้าเนื้อวัวและแพะ จึงต้องทำความสะอาดเก็บส่วนตับอ่อน ขนสัตว์หรือส่วนที่ไม่สะอาดทิ้ง พร้อมชำระล้างก่อนจะขาย

หากสังเกตจะพบว่าข้อห้ามและความเชื่อในการรับประทานอาหารของชนเผ่าหุยจะเกี่ยวข้องกับวิธีการดำรงชีวิตแบบชนเผ่าเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนในแถบตะวันตกและเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อาศัยอยู่ตลอดจนประวัติการก่อตัวของชนเผ่าหุย ซึ่งค่อยๆ หลอมตัวเป็นเอกลักษณ์ประจำชนเผ่าที่เด่นชัด ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง

การที่ชนเผ่าหุยอาศัยรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ของจีน ขาดการติดต่อสื่อสารกับชาววัฒนธรรมอื่นๆ ที่เพียงพอ จึงเป็นเหตุให้ความเคยชินและข้อห้ามในการรับประทานของพวกเขาถูกมองอย่างเข้าใจผิด จนบางครั้งถึงกับเกิดการดูแคลนขึ้น ด้วยเหตุนี้การพยายามธำรงประเพณีข้อปฏิบัติในการกินไว้อย่างเคร่งครัด นอกจากจะด้วยเหตุผลด้านคุณค่า

ทางโภชนาการและอนามัยแล้ว จึงแฝงนัยแห่งการตอบโต้วาทกรรมการถูกเหยียดหยามจากต่าง
ชนชาติและถูกกลืนวัฒนธรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ได้มีการส่งเสริมให้มีความเคารพซึ่ง
กันและกันของผู้คนที่ต่างวัฒนธรรมกัน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในประเพณีและข้อถือสาจำเพาะ
ถิ่นเหล่านั้นดีขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในแผ่นดินจีนที่กว้างใหญ่ไพศาลได้
อีกด้วย

บรรณานุกรม

- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2542). พจนานุกรมจีน-ไทย (ฉบับใหม่) . กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาสน์.
Della Thompson. (2002). **Oxford English-Chinese Dictionary**. Beijing : Oxford
University.
Huang Zhang. (2003) **The History and tradition of Minority in Yunnan**. Yunnan :
Yunnan National
Hui Zi. (2004). **A New century Chinese-English Dictionary**. Beijing:Foreign Language
Teacheing and Research.
Wang Jin Zheng. (2004) **Minority in Yunnan**. Yunnan : Yunnan National Chubanshe,
1995. Chubanshe.
Wang Li. (1991). **The Minority in China**. Taiwan : Dongcai Chubanshe.
Xu Zhong Ming. (1991). **Concise English-Chinese Dictionary**. Taiwan : Dongcai
Chubanshe.
Yan Yuan Shu. (2003). **Mass Concise English-chinese,Chinese-English Dictionary**.
Taiwan : Wanrenchubanshe.
You Xiao Yan. (1993). **The Festival of Minority** .Xian : Shanxi jiaoyu Chubanshe.
Zhuang Guo Li. (2001). **The Tradition of Chinese people**. Guangdong : Guangdong
Gaodong jiaoyu Chubanshe.